

**DEBAT: «PERSPECTIVES
DEL SIGLO XXI:
RECERCA I PAÍS»,**

17 DE MAIG DE 2004

MODERADOR (FRANCESC GONZÀLEZ I SASTRE): Obrim un torn de paraules per preguntes o comentaris. Com que l'objectiu de l'Institut és fer una declaració sobre la recerca, seria bo que aquells aspectes que no s'hagin tractat, o que es pretingui que quedin subratllats en la declaració institucional, no deixem de mencionar-los, d'aquesta manera quedaran en les actes d'aquest debat i, si s'escau, s'inclouran en la declaració institucional que en resulti.

MANUEL CASTELLET: Al voltant de les reflexions sobre el tema de recerca i país, crec que hi ha una cosa que no s'hauria de menystenir aquí a Catalunya: no som un país ric, no som un país tan avançat o tan desenvolupat com aquests altres països que ens mirem, encara que el gran avenç que hem fet els últims anys ens ho faci pensar i, per tant, crec que sense renunciar en absolut als temes de l'alta tecnologia i de la recerca més aplicada, que evidentment són els que porten un avenç important en el món, Catalunya pot ser extraordinàriament competitiva en la recerca bàsica. Quan parlo de recerca bàsica, em refereixo tant a recerca bàsica de ciències com d'humanitats, com de ciències socials, entre altres coses perquè és una recerca que es basa més en el cervell de les persones que no pas en altres eines molt costoses, i el cervell, no sé els biòlegs què hi dieu, però jo diria que el tenim bastant igual que la resta del món. En aquest sentit, crec que la política europea dels darrers anys amb els programes marc ha sigut bastant negativa per la recerca bàsica, perquè està tot enfocat a una rendibilitat i aplicabilitat, i les paraules que acabo de sentir que possiblement es tirarà endavant un ERC (*European Research Council*), són positives i satisfactòries, tot i que algunes veus diuen que no, que això acabarà finalment camuflat dins del setè programa marc. Espero que no, però crec que des de les institucions del país s'hauria de lluitar perquè efectivament hi hagi un consell de recerca europeu,

perquè efectivament en l'àmbit de l'Estat espanyol hi hagi un suport a la recerca bàsica i perquè aquí a Catalunya hi sigui. perquè crec que és una de les eines. en tots els camps de la recerca. amb què podem ser més competitius.

JOAN MARTÍ: Vull fer unes consideracions molt generals i probablement també òbvies: però em sembla que és important que se subratllin i m'ha semblat que en les diverses intervencions no hi ha hagut prou èmfasi en cadascuna d'elles. Crec que ens hauríem de plantejar el problema de la fragmentació. o de la dispersió. o de totes dues coses. quan parlem de l'estat de la recerca a Catalunya o als Països Catalans. És a dir, crec que existeixen massa grups de recerca, que existeixen massa instituts de recerca i, si voleu, que existeixen massa universitats; en el sentit que, tal com estan estructurats els departaments, els instituts i les universitats. no acaben de conduir a la rendibilitat en la investigació que ens convindria, sent un país d'altra banda petit com som.

213

En un altre sentit, però que lliga una mica amb això. el problema de les legislatures polítiques condiona massa la política de la investigació, com suposo que condiona la política en qualsevol altre àmbit. És a dir. jo ja tinc la sensació que parlem fa massa temps de les mateixes coses i ens movem relativament poquíssim respecte a la capacitat —fins i tot d'autocrítica— que tenim: per tant, alguna cosa està fallant i probablement una de les causes que les coses no marxin prou bé és la falta de capacitat de programar a molt llarg termini, que vol dir analitzar les necessitats socials del país. planificar grans temes de recerca. però pocs. en totes les àrees de coneixement. sense excloure'n cap. i dedicar-se a fons a conrear aquests grans programes en què. evidentment. hi cabrien totes les àrees de coneixement. Les legislatures de quatre anys fan que s'apliqui sovint la pràctica dels pedaços. dit amb tota intenció. i que per tant no s'acabi de ser prou

valent per decidir polítiques respecte a les quals potser aquell que té, o aquells que tenen, la responsabilitat d'establir-les no en podran veure els resultats de manera tangible i quedaran per anys i anys posteriors. Ara s'estava parlant de la possibilitat del 2 % del PIB; jo me n'alegro, suposo que tots estem d'acord, per començar el mateix conseller, n'estic segur, que és poquíssim i tanmateix ell mateix ja posava en dubte les possibilitats que hi puguem arribar i deixava en mans de l'empresa privada el fet que realment siguem capaços d'arribar en aquest 2 %. Si sumem, doncs, aquestes inquietuds en aquesta política dispersa, fragmentada, etc., la situació és realment, des del meu punt de vista, lamentable.

Abans m'he referit a massa instituts, massa grups, massa departaments, massa universitats; crec que, almenys en determinades àrees de coneixement, totes les universitats que existeixen a Catalunya tenen unes interrelacions francament lamentables, per poques i baixes, i això produeix unes pèrdues de recursos, o almenys de rendibilitat d'aquests recursos, que no té cap mena de justificació.

Voldria dir moltes més coses, però de moment em centro en aquests dos o tres punts que he citat.

MERCÈ DURFORT: D'entrada voldria desitjar molt d'èxit en aquesta futura declaració institucional, èxit que altres declaracions, malauradament, no han tingut. Voldria també indicar que he seguit amb interès aquest cicle de conferències, més que pel tema, que és un tema molt recurrent, pels ponents, que parlen molt bé i diuen coses molt interessants i d'alguna manera m'han enriquit. Per ser molt breu, per dir el que diré ara m'he inspirat en tres ramons: en Ramon Pascual, aquí present, que la setmana passada va publicar un article a *La Vanguardia*, en el qual, entre altres coses, deia que el problema de la recerca no és únicament un problema econòmic; podria remuntar-me a Santiago Ramón y Cajal i

recomanar-los que revisin els seus tòpics de la voluntat, però potser això és massa antic, però llegiré, si m'ho permeten. unes notes publicades d'una entrevista que es va celebrar fa pocs mesos, que li van fer al doctor Ramon Margalef. Haig de dir, i ell mateix ho diu, que aquestes reflexions no són dels seus vuitanta-cinc anys sinó que ja fa molt de temps que ho està dient. Li pregunten com era la investigació científica a l'Espanya de la postguerra: «fixin-s'hi bé, si us plau, no era pitjor que ara, ho dic ara i ho he dit sempre, estic bastant decebut de com funciona el país en termes de ciència, ara els que pugen són la generació dels meus néts i els veig amb empenta, en definitiva més que no pas els polítics, els qui fan tirar endavant els projectes són les persones: es necessita, tanmateix, un cert estímul institucional i ambiental, i ara no hi és. Els mitjans de comunicació, molt especialment la televisió, no hi ajuden, hi ha molta distracció, l'infant que no tenia res més a fer i s'entretenia mirant les formigues ja no hi és». Aquí s'acaba una de les preguntes que li fan que m'ha semblat molt oportuna aquí, malgrat que, i demano disculpes si no he estat políticament correcta, donada la presència del senyor Solà. I per acabar, i amb un requadre, diu una altra cosa que va en la mateixa línia: «el país —i en aquest cas no sé si es refereix al nostre país, o bé a l'Estat espanyol— té moltes pretensions intel·lectuals, però la insistència i persistència que la ciència demana no la tenim». I amb aquest pensament hi ha moltes persones, almenys de la universitat, que hi combreguen totalment, i no d'ara sinó de fa molt de temps.

215

MODERADOR: Ara passo la paraula als membres de la taula per si hi ha algun comentari a les intervencions que hi ha hagut de l'auditori.

JOAQUIM RAFEL: Vull fer referència a una intervenció que ha fet en Joan Martí a propòsit de la diversificació dels treballs i

la manca de coordinació entre les diferents universitats. El problema és obvi i s'hauria de trobar la manera de posar-hi algun tipus de remei. Em sembla que va lligat a un fenomen més ampli que allò que podríem dir la simple manca de coordinació. Va lligat a un fenomen que coneixem però del qual potser no tenim una consciència prou clara o prou viva i és que la major part o molts projectes d'investigació, en moltes universitats, existeixen perquè a un professor determinat se li ha acudit la idea, ha presentat un projecte, se li ha aprovat, etc., i aquest projecte va lligat a aquella persona o al petit grup d'aquella universitat, però la institució com a tal, la universitat, no el té com a projecte seu; aleshores, si hi hagués el que podríem dir una voluntat institucional, no solament de fer seus els projectes i defensar-los, sinó de programar la investigació, això no passaria probablement, o no passaria tant. Això, actualment, arriba a l'extrem que si aquell professor que ha promogut el projecte se'n va a una altra universitat, el projecte se'n va amb aquell professor. No sé si això passa molt o poc, perquè no conec què passa en totes les disciplines, però conec temes de prop meu. Recordo que en un projecte de la Unió Europea, en una reunió on jo representava l'Institut d'Estudis Catalans amb un projecte de llengua, a l'hora d'establir aquella distinció que fan almenys en alguns projectes dels que en diuen els *full partners* i els *society partners*, hi havia la Universitat de Lisboa, que era una de les representades, i va ser declarada *society partner* mentre que l'Institut d'Estudis Catalans va ser considerat *full partner*. Aquell senyor estava davant meu i s'aixecava a protestar airadament perquè una universitat amb una tradició tan llarga com la de Lisboa no havia estat tinguda amb prou consideració i, en canvi, assenyalant-me a mi, diu: «Aquest senyor que diu que és de l'Institut d'Estudis Catalans...», i el funcionari li va contestar: «Sí senyor el criteri és molt clar, nosaltres tenim una garantia perquè tenim uns estatuts que

ho diuen i un compromís de la institució, que aquest projecte el fa seu i el defensa i no tenim la mateixa evidència per part de la Universitat de Lisboa.» L'exemple il·lustra una situació que no sé si és molt general però que es dona, i que està, em sembla, lligada amb aquest problema.

N. n.: Seré brevíssim, però vull deixar constància d'un fet que parlant amb gent de la Secció em van explicar i que a mi també m'ha passat, i és que es va presentar un projecte històric, sobre una matèria històrica, i va ser rebutjat. Aleshores es va rebre un consell, que fou: no el presentis com històric, dona-li un caire científic. Fet això, rebo l'assignació corresponent. Això vol dir que alguna cosa no funciona.

